

Regionø administravimo veiksmingumas: pilietinës bendruomenës átaka

Diana Paliukëniënë

*Mykolo Romerio universitetas,
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius,
el. paðtas diana.paliukeniene@vilnius.lt*

Straipsnyje analizuojama regionø administravimo veiksmingumo problema, pateikiama regionø administravimo veiksmingumo samprata, iðskiriami kriterijai ir apþvelgiami galimi regioninio valdymo veiksmingumo didinimo bûdai.

Lietuvos regioninë politika vertinama kaip nacionalinë regioninë politika, kurios tikslas yra maþinti regioninio iðsivystymo skirtumus ðalies viduje, ir kaip Europos Sąjungos struktûrinës politikos dalis. Straipsnyje aptariamos regioninës politikos suformavimà Lietuvoje paskatinusios prieþastys, t. y. ryðki regionø iðsivystymo diferenciacija ir Lietuvos integracija á Europos Sąjungà. Regioninis valdymas yra sudedamoji vieðojo administravimo sistemos dalis, nuo kurios priklauso regioninës politikos ágyvendinimo efektyvumas, taigi ir ðalies ekonominë-socialinë plëtra. Regioninio valdymo veiksmingumas apibûdinamas kaip iðkeltø tikslø ágyvendinimas, gyventojø poreikiø patenkinimas ir efektyvus iðtekliø panaudojimas.

Iðsamius regioninio valdymo veiksmingumo tyrimus atliko amerikieèiø mokslininkas Robert D. Putnam, todël straipsnyje remiamasi ðiø tyrimø metu gautomis iðvadomis. Straipsnyje akcentuojama pilietinø bendruomeniø reikðmë ne tik regioninio valdymo veiksmingumui, bet ir regiono ekonominiam-socialiniam vystymuisi. Daroma iðvada, kad ugdant pilietines bendruomenes Lietuvoje ir kartu didinant regioninio valdymo veiksmingumà, regioninio valdymo institucijø dëmesys turëtø būti skiriamas socialinio kapitalo formavimui ir visuomenës átraukimui á regioniná valdymà.

Autorës nuomone, remiantis Roberto D. Putnamo metodika, bûtø tikslinga atlikti regioninio valdymo veiksmingumo tyrimus Lietuvoje.

Raktaþodþiai: regioninë politika, regionas, regioninis valdymas, regioninio valdymo veiksmingumas, socialinis kapitalas, pilietinë bendruomenë

1. ÁVADAS

Lietuvai, kuri tapo ES nare, yra bûtina tobulinti vieðojo administravimo sistemà, kad ji atitiktø ES keliamus reikalavimus. Regioninis valdymas yra sudedamoji vieðojo administravimo dalis, turinti iðskirtinà reikðmà ðalies ekonominiam socialiniam vystymuisi. ES regioninës politikos teikiama parama ávairioms ðalies ekonominio ir socialinio gyvenimo sferoms padeda sumaðinti Lietuvai bûdingus regioninio iðsivystymo skirtumus ir turi átakos sëkmingam ðalies vystymuisi. Problema yra tai, kad efektyviai regioninei politikai suformuoti ir ágyvendinti yra bûtinas veiksmingas regioninis valdymas.

Šio straipsnio **tikslas** yra apibûdinti regioninio valdymo veiksmingumo sampratà, iðskirti jo kriterijus ir pasiûlyti galimas regioninio valdymo veiksmingumo didinimo kryptis.

Šiam tikslui pasiekti iðkëlëme tokius **uþlavinius**: pateikti regioninës politikos sampratà ir apibûdinti jos reikðmà ðalies ekonominiam ir socialiniam vystymuisi; apibûdinti regioniná valdymà; suformuluoti regioninio valdymo veiksmingumo sampratà ir apþvelgti regioninio valdymo veiksmingumo kriterijus; apsvarstyti priemones, galinëias padidinti regioninio valdymo veiksmingumà.

Darbe taikyti šie **tyrimo metodai**: mokslinës literatûros, dokumentø ir statistikos duomenø analizë.

Atliekant tyrimà, buvo analizuojami Lietuvos ir uþsienio autoriø darbai, kuriuose nagrinëjama regioninio valdymo problematika. Apþvelgus Lietuvos ir uþsienio autoriø darbus, pastebëta, kad regioninio valdymo veiksmingumo problema buvo maþai nagrinëta. Plaëiausiai ðià temà gvildeno Robert D. Putnam, atlikæs iðsamius regioninio valdymo veiksmingumo tyrimus Italijos regionuose.

2. LIETUVOS REGIONINĖ POLITIKA

Lietuvos regioninė politika gali būti vertinama kaip nacionalinė regioninė politika, kurios tikslas yra mažinti regioninio išsivystymo skirtumus šalies viduje, ir kaip Europos Sąjungos struktūrinės politikos dalis.

Galima išskirti vidines ir išorines prielaidas, paskatinusias suformuoti regioninę politiką Lietuvoje:

a) *vidinės prielaidos*, t. y. ryški *Lietuvos regiono išsivystymo diferenciacija*, kuri, specialistų nuomone, turi tendenciją didėti dėl su naryste ES susijusios pramonės ir ūkio restruktūrizacijos,

b) *išorinės prielaidos*, t. y. *Lietuvos siekimas tapti ES nare*, nes vienas ES reikalavimų buvo regioninės politikos suformavimas. Taip pat svarbus *globalizacijos procesas*, kuriame Lietuvos regionai varžosi vieni su kitais ne tik šalies viduje, bet ir už jos ribų. Pažymėtina, kad šiame procese laimi regionai, sugebantys mobilizuoti savo išteklius ir lanksčiai reaguoti á besikeičiančias sąlygas.

2.1. Lietuvos nacionalinės regioninės politikos samprata

Kaip nurodoma Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymo 2002 m. gruodžio 10 d. pakeitimo įstatyme Nr. IX-1285, *nacionalinė regioninė politika* – tai valstybės institucijų ir kitų subjektų tikslinė veikla, kuria daromas diferencijuotas poveikis valstybės regiono socialinei ir ekonominei plėtrai siekiant mažinti regiono socialinius ir ekonominius skirtumus bei išsivystymo netolygumus pačiuose regionuose, skatinti visoje valstybės teritorijoje tolygią ir tvarią plėtrą.

Pagrindinis nacionalinės regioninės politikos *tikslas* – mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp regiono ir regiono viduje, skatinti visos valstybės teritorijos tolygią ir tvarią plėtrą.

Nacionalinės regioninės politikos *užplaviniai* yra:

1) teikti valstybės pagalbą probleminėse teritorijose įgyvendinamiems projektams;

2) teikti valstybės pagalbą regionuose, turinčiuose atskirų ūkio šakų (sektorių) specifinių regioninių ir vietinių problemų, įgyvendinamiems projektams;

3) sudaryti sąlygas tolygiai ir tvariai ilgalaikiai visų regionų plėtrai.

Įstatyme nurodoma, kad nacionalinė regioninė politika yra įgyvendinama per valstybės viedąją politiką, pirmiausia per verslo, įmogiškų išteklių ir infrastruktūros plėtrą. Ji *yra sudedamoji valstybės viedosios politikos dalis* [11].

2.2. Lietuva ir ES regioninė politika

Kadangi Lietuva nuo 2004 m. gegužės 1 d. tapo ES nare, jos nacionalinė regioninė politika yra laikoma ES regioninės politikos dalimi.

Regioninė politika (angl. regional policy, pranc. politique régionale, vok. Regionalpolitik) – ES politika, kurios tikslas – sumažinti švairių Europos Sąjungos valstybių regionų ekonominio ir socialinio

išsivystymo skirtumus. Regioninė politika glaudžiai siejasi su Europos Sąjungos struktūrine politika, ir dažnai jos yra suvokiamos kaip tapačios [4: 343].

ES regioninė politika yra antroji pagal biudžeto dydį ES politika po ES bendrosios ūkio politikos. Bendrasis ES regioninės politikos tikslas yra socialinė ir ekonominė sanglauda, todėl ES regioninė politika dar vadinama sanglaudos politika. ES regioninės politikos tikslų įgyvendinimui ES valstybėms narėms yra skiriama finansinė parama iš 4 struktūrinių fondų (Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo, Europos ūkio garantijų ir orientavimo fondo Orientavimo skyriaus, ūvinkystės orientavimo finansinio instrumento) ir atskiro Sanglaudos fondo. 2000–2006 m. iš ES struktūrinių fondų finansuojamos nacionalinės programos, Bendrijos iniciatyvos ir kitos priemonės (inovaciniai veiksmai ir techninė parama). Numatoma, kad 2004–2006 m. Lietuva iš ES struktūrinių fondų ir Sanglaudos fondo gaus 1,336 mlrd. eurų paramą [13: 7–23].

ES regioninė politika yra paremta finansinio solidarumo principu, kadangi šalių narių indėlis á ES biudžetą yra skirtas mažiau išsivysėusiems regionams ir socialinėms grupėms. 2000–2006 m. šios išmokos sudarys apie trečdalį bendrijos biudžeto, arba 213 bilijonų eurų:

- 195 bilijonai eurų bus skirti 4 struktūriniams fondams,
- 18 bilijonų eurų – Sanglaudos fondui [7].

Kaip pažymi Martin Reiner (1998), ES regioninė politika oficialiai nėra sukurta kaip fiskalinio federalizmo sistema, prisidedanti prie šalių narių suartėjimo ar tarpasmeninio pajamų lygio ES išlyginimo. Vietoj to jos pagrindinis tikslas yra suteikti laikiną paramą tiems ES regionams, kurių dabartinis konkurencingumo lygis yra nepakankamas [17: 75], t. y. daugiau dėmesio skiriama mažiau išsivysėusiems regionams.

Švairūs mokslininkai akcentuoja Europos integracijos reikšmę regionams ir regionalizmui [8: 17]. Vieningoje rinkoje regionai konkuruoja pritraukdami investicijas ir gaudami naudos iš pasidalijimo rinka; šis reiškinys yra gerai žinomas ir kitoje didelėje kapitalistinėje rinkoje, JAV.

ES regioninės politikos reikšmė gali būti grindžiama šiais argumentais [17]:

1. „Solidarumo“, arba „finansinio tikslingumo“, argumentas: kadangi vargingos šalys narės negali pačios išspręsti savo regioninių problemų, ES turi suteikti būtinus išteklius.

2. „Suinteresuotumo“ argumentas: regioninių problemų sprendimas vienoje šalyje narėje bus naudingas ir kitoms šalims narėms.

3. „Integracijos efektų“ argumentas: kadangi integracijos nauda nėra vienodai paskirstoma po ES, perskirstymo mechanizmas yra būtinas.

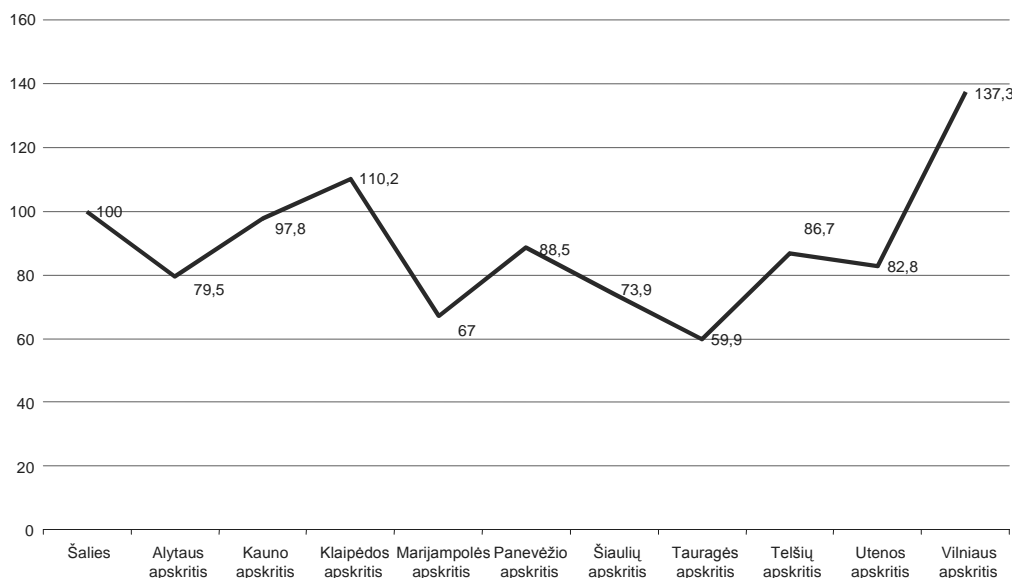
4. „Kitø ES politikø argumentas“: kadangi kitø ES politikø, tokiø kaip bendrosios þemės ūkio politikos, regioninė nauda nėra paskirstoma vienodai, susiję nuostoliai turėtų būti kompensuojami ES regioninės politikos priemonėmis [17: 73–74].

ES regioninės politikos teikiamos finansinės paramos dydis ir platus lėšø panaudojimo spektras suponuoja išvadà, kad yra būtina užtikrinti veiksmingà regioninės politikos ágyvendinimą áalyje, tokiu būdu veikiant sėkmingà áalies ekonominè ir socialinè plètrà.

Kitoje dalyje aptarsime Lietuvos regionø išsivystymo skirtumus, kurie pagrindþia būtinybà suformuoti ir ágyvendinti regioninè politikà.

3. LIETUVOS REGIONØ IŠSIVYSTYMO SKIRTUMAI

Geriausiai Lietuvos regionø išsivystymo skirtumus parodo bendrasis vidaus produktas (BVP), tenkantis vienam gyventojui. Bendrasis vidaus produktas – bendra visø gatavø prekø ir paslaugø, pagamintø ūkyje per vienerius metus, vertè [14: 40].

Ðaltinis: www.std.lt

1 pav. BVP vienam gyventojui 2001 m. Lietuvos apskrityse, palyginti su šalies vidurkiu, %

1 pav. matyti ryðki Lietuvos regionø išsivystymo diferenciacija. Galima pastebėti, kad labiausiai išsivysčiusios yra Vilniaus (137,3%), Klaipėdos (110,2%) ir Kauno (97,8%) apskritys. Nuo jø gerokai atsilieka Ðauliaø (73,9%), Marijampolės (67%) ir Tauragės (59,9%) apskritys [18].

Vadovaujantis ES regioninės politikos 1 tikslu, kuriuo siekiama skatinti atsilikusių regionø plètrà ir struktūrinè pertvarkà, ES struktūrinių fondø paramà gali gauti tie NUTS II lygio regionai (priskiriama ir Lietuva), kuriø BVP vienam gyventojui yra mažesnis nei 75% ES vidurkio.

Remiantis naujausiais Eurostato (Europos Bendrijø Statistikos biuro) duomenimis [6], Lietuvos BVP vienam gyventojui pagal perkamosios galios standartus (Purchasing Power Standarts – PPS) 2001 m. sudarė 41,9% bendro ES 25 áaliø vidurkio (2 pav.). Galima matyti, kad ðis rodiklis yra kur kas mažesnis nei daugumos ES áaliø. Nuo Lietuvos atsilieka tik Latvija (39,6%).

Nors, remiantis išankstiniais Eurostato duomenimis, numatoma, kad BVP vienam gyventojui Lietuvoje kils nuo 41,9% 2001 m. iki 43,8% 2002 m., 46,1% 2003 m., 48,5% 2004 m. ir 50,6% 2005 m. (3 pav.), matyti, kad šis rodiklis atsiliiks nuo kitø ES áaliø rodikliø (1 lentelės duomenys).

Kadangi Lietuva tik nuo 2004 m. geguþės 1 d. yra laikoma ES nare, tikslinga palyginti BVP su kitomis buvusiomis áalimis kandidatėmis. Áalyse kandidatėse skaièiuojami 56 antro lygio, kuriam priskiriama ir Lietuva, regionai. Remiantis Eurostato duomenimis [1], BVP vienam gyventojui 2000 m. 52 iš 56 antro lygio regionø áalyse kandidatėse buvo mažiau kaip 75%, apimant ES áalis ir 10 áaliø kandidaèiø. Bendrasis vidaus

produktas vienam gyventojui vyravo nuo 18% áio vidurkio Ðiaurės rytø regione Rumunijoje iki 108% Bratislavskø regione (Slovakija), iki 133% Prahøje (Èekija). Naujausi Eurostato BVP vienam gyventojui vertinimai parodo kai kuriuos regioninius skirtumus ir pateikia labiausiai išsiskirianèius regionus. Kaip matyti iš 2 lentelės duomenø, Lietuvos BVP tarp áiø regionø sudaro tik 39%.

Remiantis pateiktais duomenimis, matyti, kad Lietuvos BVP, tenkantis vienam gyventojui, labai atsilieka ne tik nuo ES áaliø senbuvø, bet ir nuo daugumos buvusio áaliø kandidaèiø. Galima daryti išvadà, kad Lietuva turi skirti pakankamai dèmesio áalies ekonominiam augimui ir maksimaliai pasinaudoti ES teikiama parama áalies ekonominei ir socialinei plètrai.

Kadangi vienas Lietuvos nacionalinės regioninės politikos tikslø ir yra „maþinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp regionø ir regionø viduje, skatinti visos valstybės teritorijos tolygià ir tvarià plètrà“ [11], būtina efektyviai ir veiksmingai jà ágyvendinti, t. y. efektyviai

regioninės politikos įgyvendinimui yra svarbu užtikrinti veiksmingą efektyvą ir veiksmingą regioninį valdymą.

Kitoje dalyje aptarsime regioninio valdymo sampratą.

4. REGIONINIS VALDYMAS – SUDEDAMOJI VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO SISTEMOS DALIS

4.1. Regiono samprata

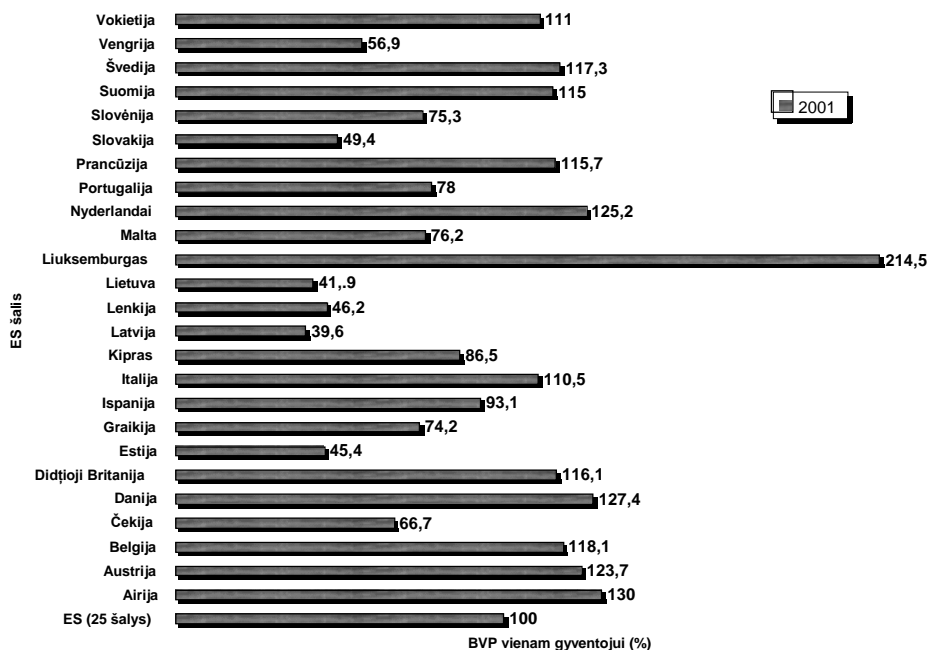
Regionas [lot. *regio* – kraštas, sritis]: 1. didelis savitas teritorinis vienetas (gamtinis, ekonominis, politinis); *geogr.* kurio nors krašto, srities, rajono landšafto kompleksas [19].

Podis „regionas“ apima daugybę reikšmių. Kadangi visuotinai priimta, kad šis terminas yra susijęs su erdve, galima išskirti kelias su erdve susijusias reikšmes: teritorinė erdvė; politinė erdvė ir socialinės sąveikos erdvė, ekonominė erdvė, funkcinė erdvė. Autorius pažymi, kad regionas yra švairių erdvės koncepcijų susidūrimo rezultatas. Tai yra ir institucinė sistema, kaip regioninio valdymo forma, arba kaip grupė institucijų, veikiančių tam tikroje teritorijoje [8: 11].

Lietuvoje regionu yra laikoma apskrities teritorija. Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymo pakeitimo įstatyme nurodoma, kad nacionalinė regioninė politika yra įgyvendinama apskrityse [11]. Šiuo metu Lietuvos apskrities teritorija suskirstyta į 10 apskričių ir 60 savivaldybių (4 pav.).

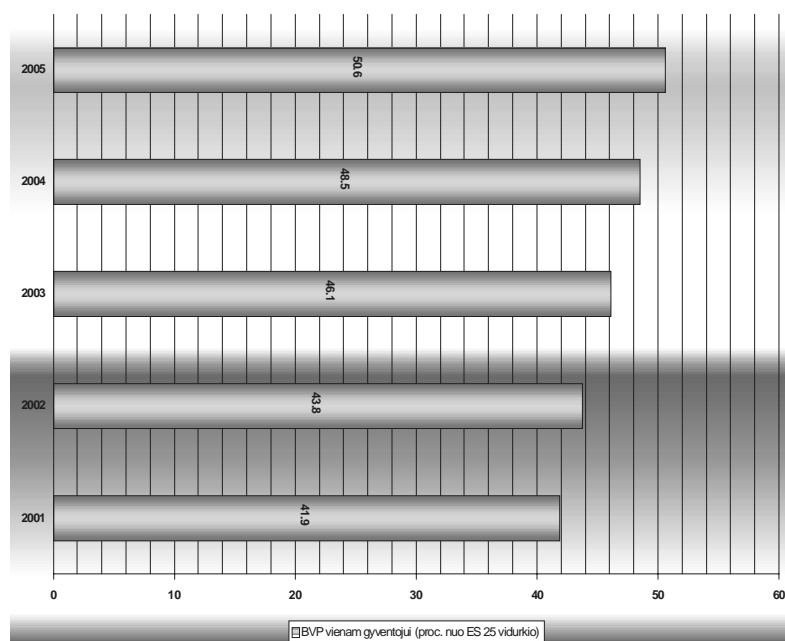
Kaip pažymi G. Piliuskas, Lietuvos Respublikoje funkcionuoja dekoncentruotos ir decentralizuotos struktūros. Tai yra apskritys, kurios dekoncentruo valstybinę valdžią, ir vietos savivaldybės, kurios ją decentralizavo [20: 72–73].

Lietuvos Respublikos apskrities valdymo 1994 m. gruodžio 15 d. įstatyme Nr. I-707 nurodoma, kad apskritis yra Lietuvos Respublikos aukštesnysis administracinis vienetas, kurio valdymą per apskrities valdytoją, ministerijas bei kitas Vyriausybės institucijas organizuoja Vyriausybė [10].

Šaltinis: EUROSTAT [6]

2 pav. BVP vienam gyventojui ES šalyse 2001 m. pagal perkamosios galios standartus (palyginti su ES 25 vidurkiu, %)

Šaltinis: EUROSTAT (išankstiniai duomenys) [6].

3 pav. BVP pokyčiai Lietuvoje 2001–2005 m.

Kaip pažymi M. Keating, regionai – tai politinės arenos, kuriose susitinka švairūs politiniai, socialiniai, ekonominiai veikėjai; kuriose diskutuojama ir priimami sprendimai tokiomis svarbiomis temomis, kaip ekonominė plėtra. Kartu jie tampa nacionalinių ir bendrijų politinių arenų veikėjais, siekiančiais savo specifinių interesų [8: 18]. Taigi regionai yra svarbūs šalies, Europos ir tarptautiniai veikėjai, priimančys šaliai svarbius sprendimus.

1 lentelė. BVP vienam gyventojui ES šalyse 1998–2005 m. pagal perkamosios galios standartus

Dalis	2001 m.	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.
ES (25 šalys)	100	100	100	100	100
Airija	130	117,3	116,9 (i)	116,5	116,2
Austrija	123,7	122,2 (i)	121,5 (i)	120,9 (i)	120,6 (i)
Belgija	118,1	117,3	116,9 (i)	116,5 (i)	116,2 (i)
Ėekija	66,7	68,3 (i)	69,0 (i)	69,9 (i)	71,1 (i)
Danija	127,4	123,7 (i)	123,9 (i)	124,0 (i)	123,4 (i)
Didþioji Britanija	116,1	118,3 (i)	119,4 (i)	120,7 (i)	120,8 (i)
Estija	45,4	47,8 (i)	49,0 (i)	51,2 (i)	54,9 (i)
Graikija	74,2	78 (i)	79,8 (i)	81,6 (i)	82,5 (i)
Ispanija	93,1	94,8 (i)	95,8 (i)	96,2 (i)	96,9 (i)
Italija	110,5	108,4 (i)	107,3 (i)	106,2 (i)	106,0 (i)
Kipras	86,5	84,2 (i)	83,6 (i)	83,5 (i)	84,1 (i)
Latvija	39,6	42,0 (i)	45,5 (i)	47,4 (i)	49,3 (i)
Lenkija	46,2	45,9 (i)	46,4 (i)	47,3 (i)	48,1 (i)
Lietuva	41,9	43,8 (i)	46,1 (i)	48,5 (i)	50,6 (i)
Liuksemburgas	214,5	209,0 (i)	209,2 (i)	208,0 (i)	208,8 (i)
Malta	76,2	75,7 (i)	73,7 (i)	73,0 (i)	72,5 (i)
Nyderlandai	125,2	122,7 (i)	120,3 (i)	118,5 (i)	116,7 (i)
Portugalija	78	77,8 (i)	75,2 (i)	73,9 (i)	73,3 (i)
Prancūzija	115,7	115,6 (i)	113,9 (i)	113,4 (i)	113,2 (i)
Slovakija	49,4	52,0 (i)	51,4 (i)	51,5 (i)	52,0 (i)
Slovėnija	75,3	76,6 (i)	77,3 (i)	78,1 (i)	79,2 (i)
Suomija	115	112,1 (i)	110,5 (i)	110,3 (i)	109,7 (i)
Švedija	117,3	115,4 (i)	115,8 (i)	115,1 (i)	114,6 (i)
Vengrija	56,9	58,8 (i)	61,0 (i)	62,0 (i)	63,0 (i)
Vokietija	111	109,7 (i)	108,5 (i)	108,0 (i)	107,3 (i)

(i) Išankstiniai duomenys.

Šaltinis: EUROSTAT [6].

2 lentelė. BVP vienam gyventojui 2000 m., 2 lygis

Regionas	BVP vienam gyventojui, palyginti su ES + 10 dalio kandidatais vidurkiu, %
Praha (Ėekija)	133
Bratislavskė (Slovakija)	108
Kypros (Kipras)	83
Kozep-Magyarország (Vengrija)	83
Slovėnija	74
:	:
Lietuva	39
:	:
Yuzhen Tsentralen (Bulgarija)	23
Sud-Est (Rumunija)	23
Sud-Vest (Rumunija)	22
Sud (Rumunija)	21
Nord-Est (Rumunija)	18

Šaltinis: Behrens Axel. *Regional Gross Domestic product in Candidate Countries 2000. Statistics in focus. Eurostat. European Communities, 2003.*

Matyti, kad **regionø reikėmė Lietuvoje nėra iki galo atskleista**. Ðinoma, Ðioje srityje daug kas priklauso nuo Lietuvos regioninio valdymo institucijø veiksmø didinant visuomenės informuotumą apie regioninà valdymà ir regiono reikėmæ dalies gyvenimui.

Kitoje dalyje aptarsime regioninio valdymo sampratà.

4.2. Regioninis valdymas

Apibūdindamas regioninio valdymo lygà Europoje, M. Keating paþymi, kad *Europoje nėra homogeniško regioninio valdymo lygio* teisine, politine ar administracine prasme. Ávairiose dalyse egzistuoja ávairios regioninio valdymo formos. Autorius paþymi, kad atsiranda naujos regionalizmo ir regionø formos. Tai vyksta dėl vieðojo gyvenimo struktūros dekompozicijos ir rekompozicijos, pokyèiø valstybėje, rinkoje ir tarptautiniame kontekste [8: 11].

Lietuvoje, kaip ir daugumoje kitø Rytø ir Vidurio Europos daliø, veikia trijø pakopø administracinio-teritorinio padalijimo sistema. Joje išskiriami ðie **vieðojo administravimo lygiai** [12: 18–19]:

- centrinis valdymo lygis, nukreiptas á vieðojo administravimo funkcijø atlikimà visos valstybės mastu;

- regioninis valdymo lygis, nukreiptas á vieðojo administravimo funkcijø atlikimà apskrièiø mastu;

- vietinis valdymo lygis, nukreiptas á savivaldà bei savivaldybiø veiklà (4 pav.).

Remiantis Ðia struktūra, galima teigti, kad **apskrièiø valdymas priklauso regioniniam valdymo lygiui, taigi yra sudedamoji vieðojo administravimo sistemos dalis**.

Lietuvos Respublikos regioninės plėtros ástatymo pakeitimo ástatyme išskiriamos Ðios **regioninæ politikà ágyvendinanèios institucijos**:

1. Vyriausybė,

2. Vyriausybės ágaliota institucija, atsakinga uþ nacionalinės regioninės politikos koordinavimà,

3. Nacionalinė regioninės plėtros taryba,

4. Apskritis viršininko administracija.

Iðanalizavus Ðio institucijø funkcijas [11], galima pastebėti, kad **tiesiogiai regioninæ politikà apskrièy ágyvendina apskrities virðininko administracija**. Apskrièiø virðininkø administracijos ir prie jø

Šaltinis: www.std.lt.

4 pav. Lietuvos teritorinis administracinis suskirstymas

sudaromos tarybos, kaip pagrindinės institucijos regioniniu lygmeniu, turėtø būti rengianės, ėgyvendinanės, koordinuojanės ir formuojanės regioninės plėtros politikà [20: 77].

LR apskrities valdymo ástatyme išskiriami ðie apskrities virðininko uþdaviniai:

1) ėgyvendinti valstybės politikà regioninės plėtros, socialinio aprūpinimo, ðvietimo, kultūros, sveikatos prieþiūros, teritorijos planavimo, paminklotvarkos, þemės naudojimo ir apsaugos, aplinkos apsaugos ir kitose srityse, vykdyti apskrityje valstybines ir tarpregionines programas;

2) koordinuoti apskrityje esanėiø ministerijø ir kitø Vyriausybės institucijø struktūriniø padalinėiø veiklą, taip pat derinti savivaldybiø vykdomøjø institucijø veiklą, ėgyvendinant regionines programas;

3) numatyti prioritetines apskrities raidos kryptis ir rengti programas [10].

Apskrities virðininkas, ėgyvendindamas jam priskirtas funkcijas, vykdydamas Lietuvos Respublikos ástatymus, Respublikos Prezidento dekretus ir Vyriausybės nutarimus bei kitus teisės aktus, bendradarbiauja su savivaldybiø ir valstybės valdymo institucijomis, joms pavaldþiomis valdymo ástaigomis bei organizacijomis apskrityje.

Lietuvos Respublikos apskrities valdymo ástatyme paþymima, kad **apskrities valdymas yra sudėtinė valstybės valdymo dalis** [10].

Taiþi **regioninio valdymo srityje išskirtinà reikðmà vaidina apskriėiø administracijos, kurios tiesiogiai ėgyvendina regioninà politikà apskrityse, taip uþtikrinamos jos ėgyvendinimo efektyvumà.**

Kitoje dalyje bus aptariamø efektyvumo ir veiksmingumo sàvokos, kriterijai ir matomos problemos.

Lietuvai, kuri kà tik tapo ES nare, svarbu ávertinti ES ðaliø senbuvio patirtà regioninio valdymo srityje, kad bûtø galima pritaikyti pasiektus laimėjimus ir išvengti galimø nesėkmio.

5. REGIONINIO VALDYMO INSTITUCIJØ VEIKSMINGUMO SAMPRATA IR KRITERIJAI

5.1. Veiksmingumo samprata

Kaip paþymi A. Raipa, vieðoji administravimo efektyvumas suprantamas kaip efektyvi vieðoji politika, racionalus ištekliø naudojimas, pozityvios organizacijos filosofijos ir organizacinės kultūros átvirtinimas [16: 14–15].

Amitai Etzioni, apibūdindamas organizacijos efektyvumà, išskiria produktyvumo ir veiksmingumo sàvokas. Jis nurodo, kad produktyvumas yra „ištekliø kiekis, sunaudotas produkcijos vienetui pagaminti“, „veiksmingumas yra laipsnis, kuriuo organizacija ávykdo savo tikslus [9: 345].

Jan Erik Lane paþymi, kad daþnai pasitelkiamas vertinant organizacijos veiklą „efektyvumas“ yra dviprasmiðkas þodis, daþniausiai reiðkiantis arba produktyvumà, arba veiksmingumà. Jis paþymi, kad konkreėios politikos ėgyvendinimas ir ástaigos efektyvumas negali būti vienintelė tikslo siekimo funkcija arba būti suvokiamas kaip išlaidø maþinimas, nes efektyvumo lygásudaro du nariai. Downs, Larkey (1986) nurodo, kad „vieðajame sektoriuje efektyvumas atlieka

5 pav. Organizacijos efektyvumà sàlygojantys veiksniai

tiek prekio ir paslaugø (tikslai), tiek ištekliø paskirstymo (produktyvumas) funkcijà“ [9: 347].

Taiþi organizacijos efektyvumà lemia du veiksniai (5 pav.): a) produktyvumas, arba vidinis efektyvumas; b) veiksmingumas, arba išorinis efektyvumas. Todėl, vertinant institucijos efektyvumà, yra svarbu ávertinti tiek produktyvumo aspektà, tiek tikslo pasiekimà, t. y. veiksmingumà.

Išsamius regioninio valdymo veiksmingumo tyrimus atliko Robert D. Putnam. Jis nagrinėjo regioninio valdymo institucijų veiksmingumą, bandė nustatyti šių institucijų ataką politikai ir vyriausybės veiklai, bandė išsiaiškinti, kokios priepastys sąlygoja institucijų veiksmingumą, kodėl vienos institucijos yra veiksmingesnės nei kitos.

1970 m. penkiolikos Italijos regiono vyriausybės steigtos vienu metu, joms buvo suteiktos vienodos struktūros ir sągaliojimai. 5 specialieji regionai, sukurti keleriais metais anksčiau, turėjo platesnius sągaliojimus, tačiau štatymiškai visų 20 regionų yra lygūs ir turi vienodas galias. Italijos regioninėms valdymo institucijoms priskiriamos tokios funkcijos, kaip miestų reikalai, žemės ūkis, būstas, ligoninės, sveikatos tarnybos, viešieji darbai, profesinis lavinimas ir ekonominė plėtra.

Nepaisant vienodų struktūrų ir turimų sągaliojimų, šios institucijos pradėjo savo veiklą skirtingoje socialinėje, ekonominėje, politinėje ir kultūrinėje terpėje [15: 21–25]. Mokslininkas savo atliktais tyrimais bandė nustatyti, ar tapatioms regioninėms institucijoms būdamos skirtingoje aplinkoje, vystysis vienodai, kurie socialinio konteksto bruožai labiausiai veikia institucijų veiksmingumą.

R. D. Putnam suformuluota institucijų veiksmingumo koncepcija remiasi **valdymo modeliu**: visuomenės reikalavimai → politinės sąveikos → vyriausybė → politinio sprendimo pasirinkimas → įgyvendinimas. Taigi vyriausybės institucijos, priimdamos sąveikas iš savo socialinės aplinkos, gamina sąveikas reaguodamos į šią aplinką, priima ir įgyvendina politinį sprendimą.

Mokslininkas pažymi, kad „tikrai veiksminga demokratinė institucija turi būti ir atliepi, ir efektyvi: jautri savo gyventojų poreikiams ir efektyviai naudoti ribotus išteklius, skirtus jam patenkinti“ [15: 27]. T. y. *institucijų veiksmingumas yra siejamas su gyventojų poreikių patenkinimu ir efektyviu išteklių panaudojimu tiems poreikiams patenkinti*.

Apibendrinant pažymėtina, kad veiksmingumo sąvoka apima tris aspektus:

- a) tikslingumą,
- b) gyventojų poreikių patenkinimą,
- c) išteklių panaudojimą.

Tuo remiantis, galima teigti, kad **regioninio valdymo institucijų veiksmingumas – tai iškeltų tikslų įgyvendinimas, gyventojų poreikių patenkinimas ir efektyvus išteklių panaudojimas**.

Toliau panagrinėsime, kuriais kriterijais remiantis gali būti vertinamas institucijų veiksmingumas.

5.2. Veiksmingumo kriterijai

Nagrinėdamas efektyvumo ir veiksmingumo matavimo problemą, J. E. Lane pažymi, kad produktyvumą galima įvertinti išanalizavus per ilgą laiką susikaupusius duomenis, parodančius produkcijos ir išlaidų rezultatus. Tuo tarpu veiksmingumas nustatomas įvertinus, ar

programa vykdo jai iškeltus tikslus. Autoriaus nuomone, veiksmingumo įvertinimas viešajame sektoriuje lieka problemiškas.

Pažymima, kad esama **ávirio *viešojo sektoriaus efektyvumo ir veiksmingumo analizės tipo***:

- 1) ávirio programų skirtingose viešojo sektoriaus dalyse produktyvumo per tam tikrą laiką tyrimas;
- 2) tų pačių paslaugų produktyvumo gretinimas tarp valstybės ir privataus sektoriaus;
- 3) skirtingų viešųjų programų veiksmingumo analizė;
- 4) panašio viešojo ir privataus sektoriaus programų veiksmingumo lyginimas.

Autorius nurodo, kad nors privatus teikimas yra efektyvesnis ir veiksmingesnis, dar nereikia, kad privatizacija yra vienintelė alternatyva reformuojant viešąjį sektorį. Svarbu, kad viešajame sektoriuje atsirastų daugiau konkurencinio mechanizmo, tuomet produktyvumas ir efektyvumas išaugs, o valstybė ir toliau liktų savininkė [9: 347–350].

Plačiausiai regioninio valdymo institucijų veiksmingumo klausimą išnagrinėjo R. D. Putnam, atlikęs išsamius tyrimus Italijos regionuose.

R. D. Putnam pažymi, kad **institucijų veiksmingumo vertinimas turi atitikti keturis pagrindinius kriterijus**.

- 1) būti visapusiškas,
- 2) išlaikyti vidinę dermą,
- 3) būti patikimas,
- 4) atitikti pagrindinių institucijų protagonistų ir rinkėjų tikslus bei vertinimus.

Autorius išskiria **12 institucijų veiksmingumo indikatorius**, kurie apima vidinius procesus, sprendimų politiką ir politikos įgyvendinimą ávairiuose sektoriuose:

1. Kabineto stabilumas – t. y. kabineto skaičius kiekviename regione tam tikru laikotarpiu.
2. Biudžeto priėmimo laikas – t. y. data, kada regiono taryba faktiškai patvirtina biudžetą.
3. Statistikos ir informacijos paslaugos – regiono įvertinimas pagal statistikos ir informacijos paslaugų apimtį. R. D. Putnam pažymi, kad ta vyriausybė, kuri geriau informuoja apie savo rinkėjus ir jų problemas, gali efektyviau á jas reaguoti.
4. Reformų ástatymai – tam tikru laikotarpiu priimti skirtingų sričių ástatymai (autorius tyrė ekonominės plėtros, teritorinio ir aplinkos apsaugos planavimo bei socialinių paslaugų ástatymus).
5. Ástatymų leidybos naujovės – kada vidutiniškai po pirmojo pavyzdinių ástatymų rinkinio jis priimtas konkrečiame regione.
6. Lopšeliai-darželiai – regiono remiamų veikiančių lopšelių-darželių skaičius skaičiuojant pagal vaikų iki ketverių metų amžiaus skaičių.
7. Ūimos klinikos – ūimos klinikų skaičius, tenkantis regiono gyventojų skaičiui.
8. Pramonės politikos priemonės – realiai panaudotų potencialių pramonės priemonių skaičius (buvo vertinamos šios priemonės: regiono ekonominės plėtros planas; regiono žemės naudojimo planas; pramonės

zonos; regiono plėtros finansavimo agentūros; pramonės plėtros ir vadybos konsorciškai, kvalifikacijos kėlimo agentūros).

9. Pėmės ūkio fondø panaudojimas – kurià dalà regionui skirtø finansø šis regionas realiai panaudojo.

10. Vietinio sveikatos apsaugos vieneto išlaidos – vietinio sveikatos apsaugos vieneto išlaidos vienam •mogui.

11. Būstas ir miestø plėtra – regiono sugebėjimas panaudoti šalies vyriausybės skiriamà finansavimà namø statybai, rekonstrukcijai ir pėmei miesto plėtrai šigyti.

12. Biurokratø atliepumas – biurokratø atsakymø á pilieišø problemas ávertinimas pagal skubumà, aiškumà ir išsamumà.

Die indikatoriai ávertina regiono vyriausybš politikos procesà (1–3 indikatoriai), sprendimø politikà (4–5) ir sprendimø ágyvendinimà (6–12) [15: 92–103]. Autorius paþymi, kad „nė vieno indikatoriaus, paimto atskirai, nepakanka norint teisingai ávertinti regionus. Taėiau visi kartu jie pagrįstai ir ávairiapusiškai parodo institucijø laimėjimus ir nesėkmes“ [15: 95].

Atlikto Italijos regionø veiksmingumo ávertinimo metu nustatytas stebėtinai didelis visø dvylikos skirtingø institucijø veiksmingumo faktoriø atitikimas. Atlikti tyrimai patvirtino, kad regionai, kurie yra veiksmingi pagal vienus kriterijus, neatsilieka ir kitø kriterijø atþvilgiu. Pavyzdþiui, regionai, kuriø kabinetai stabilūs, kurie laiku patvirtina biudþetà ir panaðiai, taip pat skiria daug dėmesio sveikatos pasaugai, būstui ir miesto plėtrai bei efektyviai atsako á gyventojø klausimus. Dar daugiau, nustatytas tiesioginis institucijø veiksmingumo ryšys su gyventojø vertinimu, t. y. „objektyviai“ veiksmingos institucijos buvo palankiau vertinamos ir paėišø regiono gyventojø.

6. PILIETINĖS BENDRUOMENĖS ÁTAKA REGIONINIO VALDYMO VEIKSMINGUMUI IR EKONOMINIAM SOCIALINIAM VYSTYMUISI

R. D. Putnam išskiria šiuos svarbiausius *pilietinės bendruomenės bruoþus*.

- Pilietinis angaþuotumas. Priklausyti pilietinei bendruomenei – tai reiškia aktyviai dalyvauti viešuosiuose reikaluose.

- Politinė lygybė. Pilietiškumas pilietinėje bendruomenėje reiškia visø lygias teises ir pareigas; tokia bendruomenė yra susieta horizontaliø tarpusavio bendradarbiavimo santykiø, o ne vertikalio valdþios ir priklausomybės ryšiø.

- Solidarumas, pasitikėjimas ir tolerancija. Pilietinės bendruomenės pilieėiai yra paslaugūs, gerbia vienas kità ir pasitiki vienas kitu, net jei jø poþiūriai á esminius dalykus išsiskiria.

- Asociacijos; socialinės bendradarbiavimo struktūros. Šios asociacijos, kaip paþymi autorius, prisideda prie demokratinio valdymo stabilumo ir

efektyvumo ir dėl savo „vidinio“ poveikio atskiriems nariams, ir dėl „išorinio“ poveikio platesnei politinei visuomenei [15: 119–125].

R. D. Putnam išskyrė dar tris organizacijø grupes, nepriskiriamas prie kultūrinio ir laisvalaikio asociacijø, bet turinios atakos pilietinės bendruomenės funkcionavimui:

- Profsąjungos;
- Baþnyėia;
- Politinės organizacijos.

Tyrimø metu buvo nustatyta, kad profsąjungø nariø pilietiškėniuose regionuose buvo apie du kartus daugiau. Taėiau nustatyta, kad regionø lygmeniu religingumo poþymiai negatyviai koreliuoja su pilietiniu angaþuotumu. Tyrimo duomenys parodė, kad priklausomybė partijoms neturi didesnės reikšmės pilietiškumui: maþiau pilietiškø regionø gyventojai buvo tiek pat áitraukà á politikà, kaip ir pilietiškėniø regionø gyventojai [15: 142–154].

Autorius bandė nustatyti bendruomenės „pilietiškumo“ ir jos valdymo kokybės ryšà Pirmiausia jis išskyrė keturis pagrindinius *pilietinio visuomeniškumo indikatorius*:

1. Asociacijø gyvenimo aktyvumas – tai asociacijø skaiėius kiekviename regione;

2. Laikrađiø skaitomumas, kuris parodo pilieišø domėjimàsi bendruomenės reikalais;

3. Rinkiminis aktyvumas, parodantis rinkimuose dalyvaujanios pilieišø rūpinimàsi viešaisiais reikalais;

4. Preferencinis balsavimas – tai pirmenybės atidavimas tam tikram kandidatui. Preferencinis balsavimas autoriaus traktuojamas kaip pilietinės bendruomenės nebuvimo indikatorius [15: 125–134].

Autorius paþymi, kad visi indikatoriai tarpusavyje yra glaudþiai susiję: regionuose, kuriø rinkėjai buvo aktyviausi referendumuose ir kuriuose preferenciniai balsai buvo retai naudojami, taip pat pasiþymėjo aukštu laikrađiø skaitomumu ir tankiu pilietinio asociacijø tinklu. Autorius daro iðvadà, kad *pilietinė bendruomenė sudaro palankesnes sąlygas efektyvesniam valdymui*. Tai paaiškkinama tuo, kad pilietiškėniuose regionuose valdþia yra stipresnė, nes „ji gali pasikliauti savo pilieišø noru bendradarbiauti ir laikytis ástatymø“ [15: 151].

Ekonominė plėtra ir pilietiškumas

Kitas svarbus R. D. Putnamo atliktø tyrimø aspektas – ekonominės plėtros ir pilietiškumo ryšys. Autorius nurodė, kad pilietinė bendruomenė glaudþiai susijusi su socialinio ir ekonominio išsivystymo lygiu, kad pilietiškė regionai yra „klestintys, turtingi ir industriniai“ [15: 198]. Ðià prielaidà autorius pagrindė atliktais kiekybiniais tyrimais, kuriø metu buvo atlikta industrializacijos indikatoriø (dirbaniosjø dalis pėmės ūkyje ir pramonėje) ir socialinės gerovės indikatoriø (vaikø mirtingumas) analizė ir palyginimas su pilietinėmis tradicijomis. Tyrimo metu buvo lyginami du laikotarpiai: 1860–1920 ir 1970–1980 m. Gauti duomenys ágalino suformuluoti neátikėtinà prielaidà – „galbūt regionø pilietinio áitraukimo

tradicijos praėjusiame amžiuje padeda aiškinti dabartinius išsivystymo lygio skirtumus“ [15: 203], t. y. galbūt pilietiškumas padeda paaiškinti ekonomiką, o ne atvirkščiai.

Panaudojant prieinamus duomenis, buvo tiriamas socialinės ekonominės plėtros ir pilietinio švitrukimo tradicijø tarpusavio priklausomybės ryšys. Gauti duomenys parodė, kad „...koreliacija tarp pilietiškumo ir ekonomikos pirmiausia atspindi pilietiškumo poveiką ekonomikai, o ne atvirkščiai“ [15: 206], „pilietinės tradicijos gali turėti reikšmingø pasekmiø ekonominiam vystymuisi ir socialinei gerovei taip pat kaip ir institucijø veiksmingumui“ [15: 207].

Autorius nurodo, kad pagrindiniu industriniø regionø sėkmės rodikliu laikomasavitarpiškumo normos ir pilietinio angažuotumo tinklai, kurie „palengvina informacijos apie technologijø paėangà, būsimejø verslininkø kreditingumà ir atskirø darbuotojø patikimumà ir t. t. perdavimà... svarbiausias diø smulkio firmø industriniø rajonø bruopas yra tarpusavio pasitikėjimas, socialinis bendradarbiavimas ir gerai iøplėtotas pilietinės pareigos jausmas – trumpai tariant, skiriamieji pilietinės bendruomenės poėymiai“ [15: 211–212].

Stebėtina tai, kad atlikti tyrimai parodė, jog pilietiøki regionai, kurie praeityje nepasipymėjo ekonomine paėanga, palaipsniui aplenkė maėiau pilietiøkus regionus ir ekonominiu veiksmingumu, ir valdymo kokybe. Tai árodo *pilietinio tradicijø tvirtumà ir didėiulæatakà ne tik regioninio valdymo veiksmingumui, bet ir regiono ekonominiam socialiniam vystymuisi*. O tai dar kartà patvirtina iøvadà, kad yra būtina stiprinti bendruomeniø pilietines tradicijas.

7. REGIONINIO VALDYMO VEIKSMINGUMO DIDINIMO KRYPTYS

Kadangi, kaip minėta, pilietiškumas yra esminis faktorius, turintis atakos regioninio valdymo veiksmingumui ir ekonominei socialinei paėangai, reikėtø ieðkoti pilietiškumo jausmo formavimosi priemoniø. ðiam tikslui iðskirtume tokias priemones:

- 1) Socialinio kapitalo formavimas;
- 2) Pilieeiø dalyvavimo regioniniame valdyme skatinimas.

7.1. Socialinio kapitalo formavimas

Socialinis kapitalas, kaip nurodo R. D. Putnam, tai socialiniø organizacijø ypatybės – pasitikėjimas, normos ir tinklai, kurios gali padidinti visuomenės produktyvumà ir palengvinti koordinuotus veiksmus [15: 219]. Kitaip tariant, tai þmoniø priklausymas ávairioms organizacijoms, socialiniø normø laikymasis ir tarpusavio pasitikėjimas.

R. D. Putnamo atlikti tyrimai árodė, kad socialinis kapitalas ne tik veikia regiono ekonominæir socialinæplėtrà, bet ir didina regioninės valdþios efektyvumà, nes piliečiai, kurie aktyviai dalyvauja vietiniø organizacijø veikloje, yra suinteresuotesni vieðojø reikalø sprendimu [3].

Formuojant socialinà kapitalà bendruomenėje, yra svarbu didinti visuomenės aktyvumà, jos jungimàsi á ávairias grupes; skatinti regioniniø valdþios institucijø, verslo ir nevyriausybinø organizacijø bei privaeiø organizacijø partnerystæ, kartu skatinant visuomenės átraukimà á regioninà valdymà [2: 50].

7.2. Visuomenės átraukimas á regioninà valdymà

Kadangi vienas veiksmingumo faktoriø yra pilieeiø poreikiø patenkinimas, svarbu átraukti visuomenæ á regioninà valdymà. Ðitaip iðaiðkinami gyventojø poreikiai ir uþtikrinamas pilieeiø pasitikėjimas valdþia.

Pilieeiø dalyvavimas – tai pilieeiø ir valdþios bendravimas, kai valdþia informuoja pilieeius ir juos iðklauso, o piliečiai iðsako savo nuomonæir pageidavimus valdþiai [5: 6].

Kaip paėymima [5], „sėkmingo visuomenės dalyvavimo nauda yra veiksmingesni sprendimai, patenkinta ir palaikanti visuomenė bei stipresnė demokratija. Visuomenės dalyvavimas stiprina pareigūnø atsakomybæ suteikiant pilieeiams daugiau galimybiø bendrauti su jais ir reikalauti atsiskaitomybės“ [5: 6], t. y. visuomenės átraukimas reikšmingai veikia regioninio valdymo veiksmingumà.

Skatindamos visuomenės átraukimà á regioninà valdymà, regioninio valdymo institucijos turi sukurti pilieeiø dalyvavimui palankià aplinkà, informuodamos pilieeius apie regioninæ politikà, iðklausydamos jø pasiūlymus ir sudarydamos realias galimybes dalyvauti priimant sprendimus.

Galima iðskirti tokius būdus, kuriais regioninio valdymo institucijos galėtø paskatinti visuomenės átraukimà á regioninà valdymà [2: 50]:

- Parengti pilieeiams informacinius praneðimus apie regioninæ politikà ir jos reikšmæ dalies ekonominei socialinei plėtrai;
- Organizuoti susirinkimus arba visuomenės svarstymus, kuriø metu bûtø pateikiama visuomenei aktuali informacija, iðklausomi gyventojø pasiūlymai ir pastabos;
- Suteikti pilieeiams galimybæ dalyvauti posėdþiuose;
- Steigti pilieeiø arba pilieeiø atstovø grupes, kurios iðkeltø svarbiausius klausimus ir patartø visuomenei, pateiktø jø sprendimo rekomendacijas;
- Nuolat ieðkoti aktyvios partnerystės ir bendradarbiavimo su bendruomenės organizacijomis galimybiø.

Taigi padidėtø regioninės valdþios institucijø atsakomybæ visuomenei ir regioninio valdymo veiksmingumas.

8. IðVADOS IR REKOMENDACIJOS

- Nacionalinė regioninė politika – tai valstybės institucijø ir kitø subjektø tikslinė veikla, kuria daromas diferencijuotas poveikis valstybės regionø socialinei ir ekonominei plėtrai siekiant maėinti regionø socialinius ir ekonominius skirtumus bei išsivystymo netolygumus

paėiuose regionuose, skatinti visoje valstybės teritorijoje tolygià ir tvarià plėtrà. Regioninės politikos àgyvendinimas priklauso nuo regioninio valdymo veiksmingumo.

- Regioninis valdymas yra sudedamoji viešojo administravimo sistemos dalis, turinti išskirtinà reikšmà šalies ekonominiam socialiniam vystymuisi. Regioninè politikà Lietuvoje tiesiogiai àgyvendina apskriėiø administracijos, taip uptykrindamos jos àgyvendinimo efektyvumà.

- Regioninio valdymo institucijø veiksmingumas – tai iðkeltø tikslø àgyvendinimas, gyventojø poreikiø patenkinimas ir efektyvus iðtekliø panaudojimas.

- Pilietiškas tiesiogiai veikia ne tik regioninio valdymo veiksmingumà, bet ir regiono ekonominà socialinà vystymàsi, todėl būtina ugdyti pilietines bendruomenes Lietuvos regionuose.

- Pilietiniø bendruomeniø formavimui, taip pat regioninio valdymo veiksmingumui iðskirtinà reikšmà turi socialinio kapitalo formavimas regionuose ir visuomenės àtraukimas à regioninà valdymà.

- Manytume, kad būtø tikslinga atlikti Lietuvos regioninio valdymo veiksmingumo tyrimus, remiantis Roberto D. Putnamo pasiūlyta metodika. Tai padėtø nustatyti Lietuvos regioninio valdymo veiksmingumo lygà, jà sàlygojanėius faktorius ir rasti būdus valdymo veiksmingumui pagerinti.

Gauta 2004 10 18

Literatūra

- Behrens A. *Regional Gross Domestic product in Candidate Countries 2000*. Statistics in focus. Eurostat. European Communities, 2003.
- Bertašiūtė D. Regioninio valdymo tobulinimas kaip aktuali viešojo administravimo problema. *Regionø plėtra – 2001 / Tarptautinės mokslinės konferencijos pranešimø medžiaga*. Kaunas: Technologija, 2001.
- Dayton J. *Workshop on Social Cohesion and the Economy*. Vilnius, 2001 m. sausio 16–17 d.
- Europos Sąjunga*: enciklopedinis žinynas. Sudarė Gediminas Vitkus. Vilnius: Eugrimas, 2002.
- Gineitienė D., Domarkas V. *Visuomeninių organizacijø šaka viešojo administravimo institucijoms*. mokomoji knyga. Kaunas: Technologija, 2000.
- <http://europa.eu.int/comm/eurostat/newcronos/queen/display.do?screen=detail&language=en&product=YES&root=YES/strind/ecobac/eb011>. [2004 m. rugpjūėio 10 d.].
- http://europa.eu.int/comm/regional_policy/intro/regions2_en.htm [2004 m. rugpjūėio 10 d.].
- Keating M. Is there a regional level of government in Europe? *Regions in Europe* / edited by Patrick Le Galès and Christiane Lequesne. London: Routledge, 1998.
- Lane J. E. *Viešasis sektorius: sąvokos, modeliai ir pasiūriai*. Vilnius: Margi raštai, 2001.
- Lietuvos Respublikos apskrities valdymo àstatymas, priimtas 1994 m. gruodžio 15 d., Nr. I-707. *Piniòs*. 1994. Nr. 101–2015.
- Lietuvos Respublikos regioninės plėtros àstatymo pakeitimo àstatymas, priimtas 2002 m. gruodžio 10 d., Nr. IX-1285. *Piniòs*. 2000. Nr. 66–1987.
- Melnikas B. *Viešasis administravimas. teorijos problemos: mokslinis-metodinis leidinys*. Vilnius, 1999.
- Nakrošis V. *Europos Sąjungos regioninė politika ir struktūrinio fondø valdymas*. Vilnius: Eugrimas, 2003. 132 p.
- Pas Ch., Bryan L., Leslie D. *Ekonomikos terminø žodynas*. Vilnius: UAB „Baltijos biznesas“, 1997.
- Putnam R. D. *Kad demokratija veiktø: pilietinės tradicijos dviuolaikinėje Italijoje* / R. D. Putnam su R. Leonardi ir R. Y. Nanetti. Vilnius: Margi raštai, 2001.
- Raipa A. Viešojo administravimo efektyvumo turinys. *Viešojo administravimo efektyvumas*. Kaunas: Technologija, 2001.
- Reiner M. *The Regional Dimension in European Public Policy. Convergence or Divergence?* Great Britain, 1998.
- www.std.lt
- Tarptautiniø žodžių žodynas / sudarytojai A. Bendorienė, V. Bogušinė, E. Dagytė [ir kt.]. Ats. redaktorius A. Kinderys. Vilnius: Alma Litera, 2001. 792 p.
- Pilinskas G. Valstybinės valdžios politinė teritorinė organizacija ir jos formos. Raipa A. (red.). *Viešasis administravimas*. Kaunas: Technologija, 1999.

Diana Paliukėnienė

THE EFFECTIVENESS OF REGIONAL GOVERNMENT: THE ROLE OF CIVIC SOCIETY

Summary

Author analyzes the problem of the effectiveness of regional government, presents its conception, describes the criteria and reviews the possible ways of its improvement.

The Lithuanian regional policy is evaluated as a national regional policy, the main aim of which is to decrease the regional disparities inside the country, as well as part of the Structural Policy of the European Union. There are discussed the main reasons for the formation of the regional policy in Lithuania, i.e. the marked disparities between Lithuanian regions and integration of Lithuania into the European Union. The regional government is part of the public administration system, which influences the effectiveness of the implementation of the regional policy, as well as the economic-social development of the country. The effectiveness of regional government is defined as an implementation of the held purposes, satisfaction of the population needs and an efficient use of the resources.

Exhaustive investigations of the effectiveness of regional government were undertaken by the American scientist Robert D. Putnam, therefore findings from these investigations were used in the article. There is emphasized the significance of civic societies not only for the effectiveness of the regional government, but also for the economic-social development of a region. The main attention of the regional governance institutions creating civic societies should be devoted to the formation of the social capital and to the involvement of the population into the regional government.

In the author's opinion, it would be purposeful to make investigations on the effectiveness of regional government according to the methodology of Robert D. Putnam in Lithuania.

Key words: regional policy, region, regional government, effectiveness of the regional government, social capital, civic society